Археолошка мапа Србије

ПОЛИТИКА 13.фебруар 1997.године

Црква са некрополом из XIII века у селу Дићи

Задужбина челника Влгдрага

У црви грађеној крајем XIII века пронађена надгробна плоча са подацима о ктитору, челнику Влгдрагу, великашу Стефана Дечанског и госпођи Владислави

У Дићима, селу код Љига, археолози ваљевског Завода за заштиту споменика културе на необичан начин дошли су пре неколико година до великог открића. Под високом хумком, на којој су расла три јасена, нађени су остаци цркве грађене крајем XIII века.

Међу мештанима већ одавно је постојало веровање да се под једним дрветом – записом, које се ту налази и до кога је некада долазила сеоска литија, крију остаци цркве. Још између два рата, прича се, један сељанин је сањао да у селу постоји црква која треба да се откопа и да се на њеним темељима сагради нова. Отишао је до места које је сањао, почео да копа, дошао до неких плоча и ту стао јер му нико од осталих мештана није веровао. Можда би се то десило поново да извесна Даринка 1989. године, после сличног сна, није отишла право пред владику, а потом у Завод за заштиту споменика културе у Ваљево ради дозволе за изградњу цркве.

Очувани натпис

Тако је археологе прича о једном сну довела на гробље у Дићима, крај Ибарске магистрале, где је под наслагама земље и камена откривена црква са правилно урађеном апсидом, припратом, траговима живописа и, што је најважније, ктиторском плочом са добро очуваним натписом.

Плоча је постављена 1327. године, на Ускрс, и на њој пише „да је своју душу предао Богу монах Никола, световним именом челник Влгдраг, ктитор овог светог места, а да је камен поставила његова супруга, монахиња Ана, световног имена госпођа Владислава у време Стефана Уроша III".

- Натпис је изведен прецизно урезаним словима, у тринаест правилних редова, и по својим карактеристикама представља варијанту ћирилских рукописа и понародњеног рашког правописа XIII и XIV века – објашњава археолог Жељко Јеж.

Краљ Стефан Урош III

Челник је високо управно-војничка функција коју су српски владари додељивали властели за управљање одређеним областима. У натпису се посебно истичу световна имена што може да упути на закључак да Влгдраг и Владислава нису у свести својих поданика још заживели као монаси, већ да су се пред крај живота замонашили. Челник Влгдраг је личност историји потпуно непозната. Колико су он и његова госпођа Владислава били блиски двору Стефана Дечанског (краљ Стефан Урош III), и у каквим односима са познатим феудалцима тог времена – не зна се.

Трагови живописа

Црква је грађена у рашком стилу, димензије 6,5 пута 19 метара и била је намењена сахрањивању ктитора и чланова његове породице. У наосу је пронађено пет мермерних плоча. Само ктиторова има јасан натпис, а остале су украшене розетама или представама крина. Трагови живописа тамно мрке и црвене боје говоре да је он по квалитету одговарао грачаничком.

- У ктиторовом гробу, на само двадесет центиметара од надгробне плоче, откривени су скелети два детета у перинаталном узрасту, који су испод главе имали сребрни динар цара Стефана Уроша IV, кован између 1355. и 1371. Сам скелет ктитора, челника Влгдрага, био је положен на дубини од седамдесет центиметара, а од свих костију затекли смо само три. Неко је остатак изнео из раке и пренео мошти на непознато место. Мошти су пренесене између 1327.и 1371. пошто је то најмлађи датум коришћења новца Стефана Уроша – каже Жељко Јеж.

Мапа српских земаља у време краља Стефана Уроша III

Непозната веровања

Око цркве откривена је до сада највећа позната некропола са равним плочама у Србији. Преко сто осамдесет плоча постављено је у правилне, густе редове, као да је постојала тежња да се сахрани што већи број покојника и то што ближе цркви. Гробни прилози су врло ретки. Пажњу привлаче украси на плочама - дрво живота, геометријска симболична представа круга са зрацима, квадрата или елипсе, египатски крст, антропоморфне представе мушкараца и жена са увек наглашеном округлом главом и изразито схематизованом представом тела.

Краљ Стефан Урош III - Стефан Дечански

Само у три случаја појављује се хришћански симбол крста, што покојнике сахрањене у овој некрополи никако не везује за неку јеретичку секту или неправославну религију, већ говори о јако присутним народним веровањима и непознатим схватањима загробног живота у српском народу током XIV века.

По свему судећи, мештани села Дићи код Љига мораће још да сачекају на изградњу нове цркве, док археолози не заврше свој део посла.

Светлана Марковић